



Remissvar över betänkandet *Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens* SOU 2025:63

Naturvetarna är fackförbundet för akademiker inom naturvetenskap och har över 36 000 medlemmar. Medlemmarna finns inom arbetsmarknadens alla sektorer och många arbetar inom hälso- och sjukvården.

Utredningens förslag om att inte införa en yrkesreglering för cytodiagnostiker, embryologer, genetiska vägledare och sjukhusgenetiker förvånar oss, eftersom det är professioner som kräver hög kompetens och blir allt viktigare inom hälso-sjukvården. Det är också små professionsgrupper, vilket gör det än viktigare att de får reglerade yrkestitlar eftersom det är yrken som är så pass viktiga idag, och kommer bli ännu viktigare framöver. Diagnostiken tillhör exempelvis de områden inom vården där det föreligger stora risker för felbedömningar. Säkerheten inom diagnostiken måste därför hållas hög genom tydliga ansvarsförhållanden och säkerställande av att enbart personal med adekvat diagnostisk kompetens utför analyserna.

Naturvetarnas synpunkter

6.3.7 Det saknas förutsättningar för att föreslå legitimation eller skyddad yrkestitel för ytterligare yrkesgrupper

Naturvetarna anser att yrkesgrupperna cytodiagnostiker, embryologer, genetiska vägledare och sjukhusgenetiker bör få reglerad yrkestitel, nedan motiverar vi närmare för varje grupp.



6.3.9 Cytodiagnostiker

Utredningens motivering till att inte införa yrkesreglering är att cytodiagnostikernas arbete har förändrats, eftersom de numera använder HPV-analys vid cervixcancerscreening, och att de flesta redan är legitimerade BMA i grunden.

Men cytodiagnostikernas arbete består till stor del av att granska olika typer av cellprover vid utredning av olika cancersjukdomar. De ansvarar fortfarande idag för granskning av många gynekologiska cervixcellprover som inte kommer från screening för cellförändringar, utan från gynekologiska mottagningar dit kvinnor har sökt för besvär. Proven därifrån tillhör cervixcytologi. Cytodiagnostiker granskar också flera andra cellprover från olika kroppsvätskor. Den vätskebaserade diagnostiken används vid prover från luft- och urinvägar och kroppshålevätskor för att fastställa om det finns cancerceller eller förstadier till cancerceller i proverna, men även inflammatoriska sjukdomstillstånd.

Cytodiagnostiker kan även assistera vid lungkliniker och röntgenkliniker i samband med bronkoskopiska respektive radiologiska undersökningar. Detta är särskilt viktigt för att säkerställa representativitet i cellproverna, vilket garanterar tillräckligt cellmaterial för diagnostik. Det leder till färre onödiga undersökningar för patienterna och sparar sjukvården både tid och resurser. Cytodiagnostiker besitter morfologisk kompetens som kan användas i framtida screeningsprogram, vilket kan underlätta arbetsflödet för patologer.

Som utredningen själv slår fast: de allra flesta cytodiagnostiker har även behörighet som biomedicinska analytiker. Men cytodiagnostikernas arbetsuppgifter och ansvar inom den cytologiska diagnostiken är inte reglerade via legitimation för BMA. Om man vänder på resonemanget kan inte en BMA med hävd av sin legitimation professionellt och kvalitetssäkert svara ut prover inom den cytologiska diagnostiken.

Utvecklingen mot individanpassade behandlingar, så kallad precisionsmedicin, där behandlingsformerna grundar sig på mycket specifik kunskap om varje tumörs egenskaper bygger på diagnostiska bedömningar av unika cellförändringar. Dessa behandlingsformer ställer höga krav på kvalificerad diagnostik. Denna utveckling försvåras om inte kompetens och kvalifikationskrav kan säkras inom området. Istället för att möta möjligheterna med den cytologiska diagnostiken har bristen på reglering av arbetsuppgifterna inom diagnostiken verkat hämmande på professionens möjligheter att ta sig an fler diagnostikområden.

6.3.10 Embryologer

Motiveringen är att nuvarande regelverk är tillräcklig. Detta är en bransch som utvecklas snabbt, med avancerade tekniker som verksamma embryologer behöver lära sig och få erfarenhet av. Den dåliga ekonomiska situationen på landets regioner innebär att sjukhus behöver spara pengar, vilket innebär neddragningar på vidareutbildningar och kompetensutveckling. Det finns därför en farhåga att



yrkesgrupper utan legitimering blir uteslutna från riktade satsningar på kompetensutveckling.

6.3.11 Genetiska vägledare

Utredningen hänvisar till att mastersprogram som funnits har pausats och därför saknas det en högskolemässig utbildning att knyta regleringen till, och att den högskolekurs som idag finns är inte tillräcklig.

Genetiska vägledare för samtal med patienter för att denne ska förstå genetikens roll i sjukdomen, och är ett psykosocialt stöd. De har en akademisk examen, vanligtvis inom biomedicin eller omvårdnad, och den kurs om 15 högskolepoäng som nämns i utredningen är avsedd att överbrygga eventuella kunskapsbrister som kan finnas beroende på yrkesbakgrund. En genetisk vägledare med bakgrund som sjuksköterska kan till exempel behöva fördjupa sina kunskaper inom genetik, medan en vägledare med bakgrund som molekylärbiolog i stället kan behöva stärka sin kompetens inom psykosocialt omhändertagande.

Det är bakvänt att använda saknaden av en masterutbildning som motivering för att inte genetiska vägledare ska ha en skyddad yrkestitel. Utredningen saknar en tydlig plan för hur denna yrkesgrupp ska harmonisera sina baskunskaper för att uppfylla de krav som ställs för en skyddad yrkestitel. Om det som krävs är en vidareutbildning, måste det finnas riktlinjer för innehåll och omfattning. Detta framgår inte i utredningen.

6.3.17 Sjukhusgenetiker

Enligt utredningen har dessa inte en direkt patientkontakt och anses vara mer en stödjande expertfunktion. Detta avspeglar dock inte verkligheten då sjukhusgenetiker har en stor självständighet i den diagnostiska processen, och deras arbete och resultat påverkar patientens kommande behandling och vård. På så sätt har sjukhusgenetiker ett patientansvar. En yrkesreglering behövs därför för att garantera kunskapsnivån som krävs för att utöva dessa ofta komplicerade genetiska utredningar.

8.4.7 Det saknas förutsättningar att föreslå författningsreglerad vidareutbildning för vissa yrkesgrupper

Utredningen avråder från att införa en av Socialstyrelsen reglerad specialiseringstjänstgöring för en grupp professioner, bland annat biomedicinska analytiker. Naturvetarna anser att biomedicinska analytiker behöver reglerad specialistutbildning (Specialist-BMA inom klinisk fysiologi, laboratoriemedicin). För legitimerade professioner bör kraven på kontinuerlig fortbildning regleras.

Det finns anledning att titta närmare på om fortbildningen kan bli mer systematisk och kontinuerlig genom en nationell samordning. Det skulle öka möjligheten för genomslag för kunskapsstyrningen.



NATURVETARNA

Frida Lawenius
Förbundsdirektör

Lydia Musaefendić
Utredare